Aluehallintovirasto

Itä-Suomi

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö

Lausunto

ISAVI/866/ 05.01.01.02/2017

11.4.2017

Julkinen

Lakivaliokunta

Eduskunta

Viite Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 23.3.2017 KAA 3/2016 vp Äitiyslaki

LAUSUNTO ÄITIYSLAKIEHDOTUKSESTA

Lakivaliokunta on 23.3.2017 pyytänyt Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksiköltä lausuntoa äitiyslakiehdotuksesta.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö toteaa, että äitiyslakiehdotus on kansalaisten yhdenvertaisuusnäkökulmasta perusteltu ja erityisesti lapsen oikeuksien kannalta tarpeellinen. Viranomaisten toimivaltaa koskevat säännökset ovat hyvin saman tyyppiset kuin jo voimassa olevassa isyyslaissa.

Ehdotuksen mukaan lapsen synnyttäneen naisen naispuolinen kumppani voisi tunnustaa olevansa lapsen äiti, edellyttäen että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla. Ehdotuksen mukaan äitiyden tunnustaminen tapahtuisi samaan tapaan kuin isyydenkin tunnustaminen ja sen vahvistaminen suoritettaisiin maistraateissa kuten isyyden tunnustamisen vahvistaminenkin. Maistraateille tämä tarkoittaisi jonkin verran uusia tehtäviä. Todennäköisesti vaikutukset maistraatin työmäärään tulisivat kuitenkin olemaan melko pienet. Sähköisten järjestelmien käyttöönotolla voidaan saada myös joutuisuutta asioiden käsittelyyn.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö puoltaa äitiyden tunnustamisen vahvistamistehtävän antamista maistraateille. Isyyden tunnustamisen vahvistamiset on hoidettu maistraateissa vuodesta 2002 lukien, joten maistraateissa on asiaan liittyvää osaamista ja tehtävä myös soveltuu luontevasti maistraattien tehtäväkenttään. Alustavan arvion mukaan tehtävä vaatisi maistraateissa korkeintaan 0,5 htv:n työpanoksen (vuositasolla noin 30.000 euroa), mikäli äitiyden tunnustamisten vahvistaminen pysyttelisi vuositasolla 100 - 160 tapauksessa. Tämä kuitenkin edellyttää, että äitiyden vahvistamistehtävät voidaan keskittää yhteen maistraattiin

riittävän asiantuntemuksen ja toiminnan tehokkuuden varmistamiseksi. Lakiehdotukseen sisältyykin vastaava säännös kuin uuden isyyslain 27 §:än, joka mahdollistaa maistraattien välisestä työnjaosta päättämisen valtiovarainministeriön asetuksella. Maistraattien organisaatio tulee kuitenkin todennäköisesti muuttumaan valtakunnalliseksi vuoden 2019 alusta. Tällöin tehtävien keskittämisestä voidaan päättää viraston sisällä valtakunnallisen maistraatin toimipisteiden tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Ehdotuksessa puhutaan edelleen parisuhteen rekisteröinnistä. Ehdotusta tulisi tarkistaa näiltä osin vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Äitiyden selvittämisestä tai todentamisesta meillä ei ole tällä hetkellä lainsäädäntöä, eli synnyttäjän äitiyden todentaminen esim. dna-tutkimuksella ei kuulu tällä hetkellä kenenkään viranomaisen tehtäviin. Paperittomien äitien ja lasten tilanteet tulevat toisinaan esiin maistraateissa, ja tiedossa on, että tuomioistuimet ovat joskus vahvistaneet äiti – lapsi –suhteen, vaikka asiasta ei ole säännöksiä lainsäädännössä. Lainsäädännössä tarvittaisiin säännökset siitä, että myös biologisen äitiyden todentamiseksi lastenvalvoja voisi selvittää äitiyden ja tilata tarvittaessa myös dna-tutkimuksen. Siihen, tulisiko tästä säätää äitiyslaissa vai jossain muualla, maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö ei ota kantaa.

Maistraattien sähköistä asiointia, asianhallintaa ja arkistointia ollaan tällä hetkellä kehittämässä vuoteen 2018 jatkuvassa MERP-hankkeessa. Hankkeen henkilö-, perhe- ja perintöoikeudellisten palveluiden yhtenä tavoitteena on isyysasioiden sähköistäminen maistraattien ja kuntien välillä. Äitiyden tunnustamista koskevien asioiden sisällyttäminen hankkeeseen on tässä vaiheessa mahdollista ilman suuria lisäkustannuksia. Alustavan arvion mukaan kustannuksia aiheutuisi yhteensä noin 200.000 euroa. Kustannukset aiheutuvat seuraavien toimintojen toteuttamisesta:

- Liittäminen lastenvalvojien sähköiseen asiointiin
- Toteutus asianhallintaan (sis. sähköinen arkistointi)
- Liittäminen VTJ:ään vastaavasti kuin isyysasia

Lain valmistelussa tulisi ehdottomasti kuulla Väestörekisterikeskusta, koska laki aiheuttaisi merkittäviä muutoksia väestötietojärjestelmään. Väestörekisterikeskus voi tarkemmin arvioida muutosten aiheuttamia kustannuksia ja aikatauluja, joita muutokset järjestelmiin vaativat.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö pitää kansalaisaloitteen hyväksymistä perusteltuna. Vaikka säännösehdotuksiin olisikin tehtävä muutamia edellä mainittuja teknisluonteisia korjauksia, voidaan lain voimaantulo määrätä tapahtumaan riittävän pitkän ajan kuluttua, jolloin nämä korjaukset ehditään tehdä ennen lain voimaantuloa. Joka tapauksessa muutokset Väestötietojärjestelmään ja muihin järjestelmiin tulevat vaatimaan aikaa.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö

yksikön johtaja Merja Koponen

lakimies Aila Heusala